

"ותן חלקנו בתורתך" כבוד תלמידי חכמים

"ותן חלקנו בתורתך"
סדרת שיעורים על
מעלת התורה ומצות לימודה

9/ ואמר רבה בר הונא *איין מועד
בפני תלמיד חכם כל שכן תנוכה ופורים
כבוד תורה קאמרת כבוד תורה דיחיד חמור
תלמוד תורה דיחיד קל
מגן א, ע

1 אמר רבא כמה טפשי שאר
אינשי דקיימו מקמי ספר תורה ולא קיימו
מקמי גברא רבה דאילו בס"ת כתיב
ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא:
מגן א, כ"ג

עולם נתיבות נתיב התורה פרק יא 3

4/ תורה נקרא עליו רק אדם שיודע תורה, ודבר זה אינו רק כי התלמיד חכם כמו עצם התורה ויש לו דמיון גמור אל התורה. ובודאי דבר זה הוא הטעם שאמרה התורה (דברים י"ד) לא תסור ימין ושמאל מכל אשר יורוך, כי החכמים הם עצם התורה גם כן, וכמו שגור השם יתברך ונתן התורה לישראל כך נתן החכמים והם גם כן עצם התורה כי לא דבר רק הוא דבריהם, ואין כאן מקום להאריך והארכנו במקום אחר. ובפרק חלק (סנהדרין צ"ט ע"א) המבזה תלמיד חכם הוא מגלה פנים בתורה, כי התלמיד חכם הוא עצם התורה. ומביא ראיה כי החכמים הם עצם התורה, שאם לא כן לא היה בידם כח למעט מן ארבעים מכות, אפילו יש בידם דרש מכל מקום אם לא היו החכמים עצם התורה אין ראוי לפחות דבר מן התורה על ידי החכמים שדרשו או קבלו כן, כי הם פוחתים מן התורה כי בתורה כתיב בפירוש ארבעים יכנו, אלא שגם החכמים עצם התורה והתורה יש בה כח לפרש התורה. ולכך אמר כמה טפשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא. כי גם הם עצם התורה ולכך יש כח בת"ח למעט על פי דרשות שלהם וחכמתם אחד מן המספר:

10/ וכבר התבאר לפני זה כי יש לקרב התלמיד חכם הן בגופו הן בנפשו הן במאודו כמו שמבואר למעלה.

כבוד חכמים ינחלו (משלי ג') ר"ל הכבוד ראוי אל החכמים העוסקים בתורה. ובמדרש (ילקוט ש"ד תת"ע"ד) ויהי יעבץ נכבד מאחיו אמר ריש לקיש קרא מראש דברי הימים אדם אנוש עד יעבץ ואי אתה מוצא כבוד וכשאתה מגיע עד יעבץ כתיב ויהי יעבץ נכבד מאחיו לפי שעסק בתורה הוי כבוד חכמים ינחלו וכסילים מרים קלון, וכבר בארנו זה אצל המכבד את התורה במסכת אבות. וכל זה כי הכבוד מתיחס אל אשר הוא רחוק מן החמרי, כי החומר הוא בעל גנות וחרפה כי מצד החומר נמצא הזנות ושאר גנות, ואילו השכל הנבדל מן החומר הוא הכבוד. ולפיכך ראוי לנהוג כבוד בחכמים עד שאמרה תורה (ויקרא י"ט) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, וחיבר בעל שיבה גם כן עם זקן, מפני שהשיבה מפני זקנתו מסולק מן הגשמי החמרי לעת זקנתו עד שהוא קרוב להיות נבדל מן הגשמי.

20/ ולפיכך ראוי אל הכבוד ג"כ שכל אשר מסולק מן החמרי הוא ראוי אל הכבוד, ומפני כך נקרא יניק וחכים גם כן בשם זקן ואין זקן אלא שקנה חכמה, וכל זה מפני שבעל החכמה מסולק מן הגשמי וכן הוקן בימים ושניהם ראויים אל הכבוד:

ובפרק בתרא דמכות (כ"ב ע"ב) אמר רבא כמה טפשי שאר אינשי דמקמי ספר תורה קיימי ולא קיימי קמי גברא רבא שהרי התורה אמרה ארבעים יכנו ואתו רבנן ובצרי חדא עד כאן, בא להודיע על מעלת החכם, שלא יאמר האדם כי בעל התורה הוא כמו שאר אדם ואין שם

על מה מקנאים

5/ "אבא הרב זצ"ל אמר שיש מקום לקנאות על-פי תורה, רק לצורך ארבעה דברים:
א. במקרה של חילול השם. לא כל חוצפה והפקרות היא חילול השם. חילול השם הוא הדבר היותר חמור. אחד שונג ואחד מזיד בחילול השם¹, מעבר לגדרים הרגילים של חילוק בין שונג למזיד². אין מקיפין בחילול השם³. ההנהגה האלוהית הרגילה בבריאה היא בהקפה⁴, קרדיט, אבל חילול השם יוצא מן הכלל, של סדר הנהגה הרגילה. אין הקפה, אין הסתר פנים. מיד התגובה האלוהית יוצאת אל הפועל, תוך יום או כמה ימים⁵.
ב. במקום ביזוי תלמיד-חכם וכבוד התורה⁶. בגמרא בבא מציעא, רבי אלעזר בן רבי שמעון הסביר שנענש, כי יומא חד, שמעי בזילותא דצורבא מרבנן, ולא מחאי כדבעי ליה⁷ — יום אחד, שמעתי זלזול בתלמיד-חכם, ולא מחיתי כמו שהייתי צריך.
ג. גם הוצאת דיבת הארץ, כמו המרגלים, מצריכה קנאות⁸.
ד. וכן נגד העושים פירושים בכלל-ישראל. בספר 'בית דוד', לבעל 'נחלת דוד', מוסבר שפירוד בכלל-ישראל הוא כפירוד בשכינה⁹, וכן בינפש הראיה¹⁰.
ולגבי ארבע נקודות אלה, אבא זצ"ל, שהיה תמיד רך קנה, הפך לשלהבת אש".
מדברי רבינו, הרב צבי יהודה זצ"ל.

6/ 6. "בהיותו במקום-הרחצה דובלן, נודמן שבעל-בית נכבד אחד פגע בהעלבה ברבים בכבודו של רב אחד, שאז אמנם לא היה מפורסם אבל הוא הכירו לתלמיד-חכם חשוב, — מיד קם וזן בקנאה גדולה לאותו המעליב, כדין זילותא דצורבא דרבנן" רבינו, לשלשה באלול, חוברת א, עמ' יג, סע' כב. ועיי"ש סע' כז. 7. בבא מציעא פד ב. 8. "כאשר אחד העסקנים הראשיים הוציא דבת יושבי ארץ הקודש, בישובה הישן, יצא אז נגדו במחאה ובירור דברים" רבינו, לשלשה באלול, חוברת א, עמ' ל, סע' סט.

מגן א, כ"ג, כ"ד

מגן א, ע

7

.. אמר רבי יצחק כל המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי האבן. א"ד דלא ידעו, וא"ד דידעו ולא (איקפד) [איכפת] להו. אינו, והא [אמר] רב פפא [חד] אשתעי [מלתא] בתריה דמר שמואל ונפל קניא מטללא ובזעא לארנקא דמוחיה. שאני צורבא מרבנן דקוב"ה תבע ביקריה: [שם] אמר רבי יהושע בן לוי כל המספר אחר מטתן של ת"ח נופל בגיהנם, שנאמר (תהלים קכה) "והמטים עקלקלותם יוליכם ה' את פועלי האון שלום על ישראל". אפילו בשעה ששלום על ישראל יוליכם ה' את פועלי האון.

המספר אחרי המת כאלו מספר אחרי האבן. כגומו של מת אחרי מיתתו: קניא מן טללא. קנה גדול וכד נפל מן הגג: טללא. גג: ארנקא דמוחיה. כיס שהמוט מונח בו:

עין אי"ה

8

9

כד. כל המספר אחר מטתן של ת"ח נופל בגיהנם כו'. אפי' בשעה ששלום על ישראל יוליכם ד' את פועלי האון. המצוה של "בצדק תשפוט" שמחייבת לדון את כל האדם לכ"ז, כ"א לפי ערכו, היא יסוד תורת המוסר והיראה המביאה לכל שלימות. ע"כ בהיות האדם דן ת"ח לכ"ז, הוא דן את דבריהם לכ"ז. ובהיותם תמוהים לפי ההשקפה, מוצא בהם טעם לשבח בעומק הרעיון, ומתחזק בדרך הטובה, כי יהיו דברים של קודש שיצאו מחכמי אמת נר לרגלו. והמבזה רבותיו כתב הרמב"ם³ שמשו"ה הוא מהדברים המעכבים את התשובה, מפני שלא יהי' לו ממי ללמוד. והנה המטה את ת"ח לכף חובה לא ישר לו מעמד מוסרי, ועוד יהיו דבריהם הקדושים לו לרועץ, כי פושעים יכשלו בם⁴. וכאשר בכל דור אפשר שמזדמנות סיבות פורעות מצב המוסר והיראה, מצד מצב הזמן ותאוותיו, ובוזה כל בני"א עלולים להכשל. אבל מי שהרגיל עצמו לדון ת"ח לכף חובה, הוא ילך מדחי אל דחי, לעבור בשאט נפש על דברי תורה אשר רק מפי חז"ל אנו חיים בהם גם בלא הסתערות כח תאוה. ע"כ גם בשעה ששלום על ישראל, וכל הדור המה יראי ד' וחושבי שמו⁵, הוא יוליכהו ד' את פועלי האון. ועי' מו"נ בספ"ד לשלישי מזה.

כג. ההוא דאשתעי מלתי' אבתרי' דמר שמואל, ונפל קניא מטללא ובזעא לארנקי דמוחי'. המוח הוא מקום השכל, והקרום הוא מצמצמו ומקיפו. להורות כי שלימות האדם לצמצם מחשבותיו ולא ישלחם חפשי, והיא להקנות לו המדה הטובה לחוס על כבוד קונו, שלא יחקור במופלא ממנו. והנה כבוד שמים יתרבה בעולם רק ע"י כבוד התורה ולומדיה. ע"כ מבזה ת"ח אפיקורוס נחשב¹, כמי שמקלקל דעותיו ע"י שילוחן חפשי לחקור במופלא² ובמה שלא הורשה² מטבע האנושי כלל להתבונן בהם, כי ממיעות כבוד ת"ח יבא למעט בכבוד שמים, כמו ש"כ³ "שתו בשמים פיהם", ע"י מה ש"לשונם תהלך בארץ", וכד' הרמב"ם בסוף ה' טומאת צרעת. ע"כ כשסירפ ובעט בכבוד ת"ח, נפל קניא מטללא. להורות על מיעות בכבוד שמים, הנדמה לפי הציוור הפשוטי, החושי, למשל לשוכן מרומים, כדאמרי' לקמן⁴ רבא אחוי לשמים טללא, על שאלת, רחמנא היכא יתיב, להורות כי שכלו, כשכל ילד נגד שכלו של מר שמואל, ואין ראוי שיעז לדבר בו. ולפי ערכו הורוהו אות למיעוט בכבוד שמים, והוראה כי יפסיד הפעולה של ארנקי דמוחי', שמפני כבוד שמים מגביל מחשבותיו של אדם בטבע. ובמעטו כבוד חכמים, כאלו נוגע בכבוד שמים וג"כ⁵ יבא לידי זה, והכל הוא משום דקוב"ה תבע ביקרי', כי עמוד המוסר והצדק, ועבודת ד' השלמה בעולם, תלוינים] בכבוד התורה וחכמיה.

ומה גדול מאד בעונינו מחץ דורינו, ממספר אחר מטתן של ת"ח שהתרכו כדור אחרון. יצר לבב זונה יטהר. השם ית', ויראה את עמו בישועתו, להכיר מעלת כבודן של אבות התעודה, כמו שכתוב² "אכול דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד".

אדר היקר

10

אחרי עבור כחמש עשרה שנה לשבתו בפוניבזי, הוא בן שלשים וארבע נתמנה לרב שמה. באהבה גדולה ובכבוד גדול מיוחד ומצויין היה שרוי בעדתו, ושמו הלך הולך וגדול. תקונים רבים וגדולי ערך תקן בעירו, והשפעתו היתה נכרת ג"כ על כל הגליל מסליב. אמנם יותר מכל פעולה פרטית גדולה היא פעולת הסגולה הכוללת, ההכרה שהכיר העם כי איש אלהים קדוש שוכן בקרבם, אדם נעלה ומרומם מכל שפלות תחיים, איש שכלו קדש לד' ושלבו ונפשו נתונים רק לאהבת השם יתברך ואהבת הבריות, אהבת תורה ויראת שמים, היא פעולה תמיד בישראל את פעולתה הרוחנית יותר מכל השתדלות המיוחדת. ובמדה מרובה מצאנו זה בגאוננו וצ"ל. ירידה גדולה היא לאומה כשהיא מחפשת תמיד באנשי הסגולה שבה רק את התועלת המעשית שלהם, כאילו לא נבראו האנשים הגדולים כ"א להיות לכלי מעשה לבד, אמנם חובה גדולה היא לגדולי הדורות לעבוד עבודת עמם בכל המקצעות שבידם להגיע להם, ובכל מה שיש בידם לעשות בהם כראוי, אבל שפלות מוסר הוא אם לא יכיר העם, שעצם חיי האומה ובריאותה היא נערכת לפי ערך אנשי הסגולה שבה. מציאות גאוני הדור, תלמידים-חכמים מובהקים וצדיקים, הוא הנותן עז רוחני לדור כלו. ועלינו החובה תמיד להכשירו להכרה הנעלה הזאת, ע"כ מה שנחשב לבניו את התורה ואת לומדיה, את הצדיקים הגדולים התוסידים הקדושים לד', שכל חייהם הם שלשלת ארוכה של קדושה ומדות טהורות וטובות. עלינו לרומם את רוח עמנו תמיד, להכיר את היקר והנשגב שיש בחיי קדש מצד עצמם, ובהיות שאינם באים בשלמותם כ"אם בגדולת התורה ויראת שמים גדולה, ע"כ עלינו לכבד בכבוד פנימי ולב נאמן את האנשים הגדולים מרובה שרכשו להם עז הקדושה, באהבת ד' ואהבת התורה, בהריצות של יגיעה וכשרון גדול.